SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

2-son (5-jild)
2025

ISSN: 2181-1342 (Online)
Сайт: https://scienceproblems.uz
DOI: 10.47390/SPR1342V5I2Y2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 2 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasi mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, Oʻzbekiston Respublikasida xizmat koʻrsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, Oʻzbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat Gʻaybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), Oʻzbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Joʻrayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom oʻgʻli — yuridik fanlar boʻyicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, Oʻzbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), Samarqanddavlatuniversiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport boʻyicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Oʻzbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot boʻlimi psixologik xizmat boshligʻi.

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, Oʻzbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Poʻlatovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, Oʻzbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, Oʻzbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Boʻtayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, Oʻzbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Roʻyxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari boʻyicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar roʻyxatiga kiritilgan.

"Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari" elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat roʻyxatiga olingan.

Muassis: "SCIENCEPROBLEMS TEAM" masʼuliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyogʻoch koʻchasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bogʻlanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI
5-jild, 2-son (Fevral, 2025). - 630 bet.

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Matkarimova Sadoqat Maqsudovna
SHARQSHUNOS A.L.KUNNING XIVA XONLIGI ARXIV HUJJATLARINI SAQLASH VA TADQIQ QILISHDAGI XIZMATLARI 13-19

Matyakubov Xamdam Xamidjanovich
MARKAZIY OSIYO SIVILIZATSIYALARI VA OROLBOʻYI HUDUDIDAGI MADANIYATLAR OʻRTASIDAGI OʻZARO TAʼSIR VA HAMKORLIK 20-24

Raximov Bektosh, Pirmamatov Ramziddin
TURKISTONDA JADIDLARNING TAʼLIM-TARBIYA TIZIMINI ISLOH QILISH BORASIDAGI HARAKATLARI TARIXIDAN 25-29

Хуррамова Саодат Хабибовна
ИЗУЧЕНИЕ ИСТОРИИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ РУССКИМИ УЧЕНЫМИ В СЕРЕДИНЕ XIX ВЕКА 30-37

Toʻychiyeva Dilnoza Ikrom qizi
ZOMIN TUMANINING XX ASRNING 80-YILLARIDAGI IJTIMOIY, IQTISODIY VA MADANIY HAYOTI 38-44

Elboyeva Shaxnoza
AYOLLARNING SIYOSIY FAOLLIGINI OSHIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN CHORA-TADBIRLAR VA BU BORADA OʻZBEKISTON TAJRIBASI 45-50

Kanimkulov Olimjon, Xikmatova Oʻgʻiloy
TUZNING QADIMDAN HOZIRGI KUNGACHA BOʻLGAN TARIXI HAQIDA 51-54

Tojiev Alisher Sultannazirovich
MUSTAQILLIK YILLARIDA XORAZM VILOYATIDA TURIZM SOHASI UCHUN KADRLAR TAYYORLASH MASALASI 55-60

Bekbayev Bekjon
XX ASRNING BIRINCHI YARMIDA TOSHKENTDAGI QOZOQLAR TARIXIDAN 61-67

Salayev Umrbek Kadambayevich
JANUBIY OQCHADARYO HUDUDIDA KECHGAN ETNIK JARAYONLAR TARIXI SAHIFASIGA DOIR BAʼZI CHIZGILAR 68-71

Roʻziyeva Mashxura Abdimuminovna
LOʻLILAR IJTIMOIY HAYOTINING OʻZIGA XOS XUSUSIYATLARI 72-78

Turdiyeva Mohinur Ilhomjon qizi
ICHKI SAVDO QOʻQON XONLIGI IQTISODIY TARAQQIYOTINING MUHIM OMILLARIDAN BIRI (1701-1876) 79-84

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Kazakov Olim Sabirovich
XIZMATLAR SOHASIDA BOSHQARUVNING YETAKCHILIK KONSEPSIYALARIDAN FOYDALANISH 85-89

Исламутдинова Дина Файзрахмановна
РАЗВИТИЕ ЭКСПОРТА В АГРОПРОМЫШЛЕННОМ КОМПЛЕКСЕ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН 90-98

Alikulov Mehmonali Salahiddin o'g'li
QISHLOQ XO'JALIGIGA INVESTITSIYALARNI KENG JALB QILISHDA QISHLOQ XO'JALIGIGA YO'NALTIRILGANLIK INDEKSINING AHAMIYATI 99-106

Omonov Akrom, Ruziyev Baxtiyor
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI AKTIVLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI 107-113

Tangirov Abduxolik, Nurmanov Sherzod
CHO'L-YAYLOVLARI EKOLOGIK HOLATI VA ULARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LARI 114-121

Aliyarov Olim Abdug'aparovich
MULKIY SOLIQQA TORTISHDA XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI 122-132

Komilov Bakhtiyorjon
UNLOCKING THE POTENTIAL OF E-COMMERCE LOGISTICS IN CENTRAL ASIA 133-144

Djumanov Saitmurod Alibekovich
MAHSULOT TANNARXIGA KIRITILADIGAN XARAJATLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH 145-150

Yariyev Sherzod Shukurjanovich
DAVLAT SEKTORIDA AUDITNI RAQAMLASHTIRISH MASALALARI 151-155

Matkarimov Feruz Bekturdiyevich
MINTAQADA TO'QIMACHILIK SANOATINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH 156-160

Xaydarova Durdona, To'xtayeva Moxinur
DAVLAT BUDJET DAROMADLARI TUSHUMI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 161-166

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Yusubov Jaloliddin Kadamovich
ABU NASR FOROBIYNING MA'NAVIY-AXLOQIY IDEALLARI VA ULARNING ZAMONAVIY IJTIMOIY-GUMANITAR FANLAR RIVOJIDAGI AHAMIYATI 167-175

Nosirxo'jayeva Gulnora Abduqahhorovna
FOROBIY ASARLARIDA ADOLAT VA MA'NAVIY YUKSALISH MUAMMOLARI 176-179

Xoliqov Yunus Ortiqovich
BAG'RIKENGLIK VA MILLATLARARO MADANIYAT — JAMIYAT TARAQQIYOTINING ASOSI 180-184

Berdaliyeva Sevara
ANALYSIS OF VIEWS ON THE ORDERING OF SOCIAL LIFE IN THE WORK OF YUSUF KHOS KHAJIB "KUTADGU BILIG" 185-191

Parpiyev Muhammadjon Tolibovich
SHARQ RENNESANSI KELIB CHIQISHINING IJTIMOIY-FALSAFIY OMILLARI 192-197

Yarashova Mohlaroyim Shuxrat qizi
IBN ARABIY "VAHDATUL VUJUD" TA'LIMOTINING FALSAFIY ASOSLARI VA AHAMIYATI 198-202

Ulug‘murodov Elyor Saydulloevich
ISLOM GNOSEOLOGIYASIDA RATSIONALIZM MUAMMOSI 203-206

Rasulov Azizxon Mukhamadqodirovich
AXBOROT MAKONIDAGI TRANSFORMATSIYALASHUVNING
DIALEKTIK MAZMUNI 207-213

Xasanov Boburjon Xakimovich
EKSTREMISTIK FAOLIYATNING KELIB CHIQISH TARIXI VA TUSHUNCHALARI 214-219

Shokirov Mubin Rustamovich
MILLIY O‘ZLIKKA SADOQAT – UMRBOQIY QADRIYAT 220-225

Ismoilov Maxammadixon
HOZIRGI ZAMON EKOLOGIK MANZARASIDA DESTRUKTIV VA KONSTRUKTIV
MUNOSABATLAR DIALEKTIKASI 226-230

Shokirov Murod Rustamovich
YANGI O‘ZBEKISTONDA QADRIYATLARNING QAYTA TIKLANISHI 231-234

Hamroyev Saidjon Sanoyevich
YANGI O‘ZBEKISTON STRATEGIYASIDA IJTIMOIY ADOLATNING BARQAROR
TARAQQIYOTNI TA’MINLASH ASOSI SIFATIDAGI O‘RNI 235-239

Sharopov O‘lmasbek Shuhrat o‘g‘li
ZAMONAVIY OILADA BOLA TARBIYASINING ASOSIY OMILLARI
(TARBIYA JARAYONIDA OTA-ONANING ROLI) 240-243

Ulug‘ov Jasur Nasirdinovich
INSON KAMOLOTI: ISLOMIY QADRIYATLAR VA ULARNING
IJTIMOIY HAYOTGA TA’SIRI 244-249

Qodiraliyev Abror Tojimurot o‘g‘li
BOSHQARUVCHILIK FAOLIYATI SHARQ MUTAFAKKIRLARI
QARASHLARI MISOLIDA 250-253

Ibragimov Kudrat
XALQARO MUNOSABATLAR TIZIMIDA MARKAZIY OSIYONING YANGI MUSTAQIL
DAVLATLARI 254-260

Oripov Axmadjon Muxammadjonovich
VATANPARVARLIK TUSHUNCHASI SHAKLLARINING IJTIMOIY-FALSAFIY
TALQINI 261-267

Ibragimova Zulayxo Karimbayevna
RAHBAR AXLOQIY-ESTETIK KAMOLOTINING SHAKLLANISH JARAYONLARI
VA ASOSIY KOMPONENTLARI 268-274

Abdullayev A’zam Abdiyevich
YOSHLARDA IJTIMOIY-IQTISODIY FAOLLIGI DIALEKTIKASI VA UNING AYRIM
XUSUSIYATLARI 275-281

Ochilov Azimjon Tuxtamishovich
IJTIMOIY QADRIYATLARNING DEFORMATSIYASI VA KORRUPSIYANING
TARQALISHI 282-285

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Raxmanova Sarvinoz Alisherovna
SABR VA CHIDAMGA OID FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING SEMANTIK TAHLILI (INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARI MISOLIDA) 286-289

Kaxarova Iroda Sidikovna
MODAL SO‘ZLARDA SHARTLILIK VA TIPOLOGIK OMIL: SEMANTIK TURLANISH 290-296

Babadjanova Nazokat Davronbekovna
"YUSUF VA ZULAYHO" DOSTONINING XALQ VARIANTLARI TAHLILI 297-302

Sayidova Shakhrizoda Nasrulloyevna
RELIGIOUS VIEWS OF THE CHARACTER OF AMIR TEMUR IN MUHAMMAD ALI'S WORK "ULUG‘ SALTANAT" 303-308

Hatamova Kamola Toshmurod qizi
TIJORAT HUJJATLARI TILIDA TERMINOLOGIK LEKSIKA 309-316

Ibodullayeva Dinora Bahramjanovna
TERMINOLOGIYANING O‘ZBEK VA XORIJIY TILSHUNOSLAR TOMONIDAN O‘RGANILISHI 317-321

Otajonova Dildor Baxtiyarovna
SUD JARAYONIDA OLIB BORILADIGAN NUTQ FAOLIYATI MAHSULOTLARINING SUD-TIBBIY VA LINGVISTIK EKSPERTIZA TEKSHIRUVI 322-326

Khasanov Mahmud Abdurakhmanovich
PHONOLOGICAL AND MORPHOLOGICAL INTERACTIONS AMONG THE LANGUAGES 327-331

Xoshimova Oydina Shuxrat qizi
OLAMNING LISONIY MANZARASIDA NOMINATSIYANING O‘RNI VA RANGLAR IFODASI 332-338

Babayeva Iroda
THE CHARACTERISTICS OF NEWSPAPER HEADLINES IN TERMS OF THEIR STRUCTURE AND MEANING 339-342

Fozilov Odil Yuldashevich
USE OF LOGICAL AND FIGURATIVE PERIPHRASES IN MODERN UZBEK LANGUAGE..... 343-346

Raxmonova Dildora Mirzakarimovna
JADID DRAMALARIDA ISLOM MADANIYATI VA MILLAT TANAZZULI MASALALARI TALQINI (ABDULLA QODIRIYNING "BAXTSIZ KUYOV" DRAMASI MISOLIDA) 347-351

Mamataliyeva Navbahor Xujamberdiyevna
TEZ AYTISHLARNING SINTAKTIK TUZILISH JIHATDAN TAHLILI 352-357

Xamidova Sayyora Nurmatovna
KATEGORIYA SIFATIDA SHAKLLANGAN MODALLIK TURLARINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 358-363

Mengboyev Azizbek Alijon o‘g‘li
INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDAGI MILLIY BAYRAM NOMLARINING CHOG‘ISHTIRMA TADQIQI 364-368

Hayitova Shohida Erkin qizi
INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDAGI OTA KONSEPTINING CHOG‘ISHTIRMA TAHLILI 369-373

Xolboyeva Iroda Shuxrat qizi
SOMATIK KOMPONENTLI PROVERBIAL FRAZEOLOGIZMLARDA EKVIVALENTLIK MASALASI 374-378

Saparniyazov Omirbek Nukusbayevich
MARK TVEN VA MUQIMIY ASARLARINI QIYOSIY O‘RGANISH: ADABIY UMUMIYLIK VA USLUBIY O‘ZIGA XOSLIGI 379-385

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Мухитдинова Фирюза
КЛЮЧЕВЫЕ ПРИОРИТЕТЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ НОВОГО УЗБЕКИСТАНА 386-393

Uzakova Go‘zal Sharipovna
HUDUDLARNI ZONALASHTIRISHNING HUQUQIY MASALALARI 394-403

Tulaganova Gulchexra, Nurilloyev Shavkat
INSON QADRINI YUKSALTIRISH VA ERKIN FUQAROLIK JAMIYATINI YANADA RIVOJLANTIRISH 404-414

Yakubova Iroda Bahramovna
MUALLIFLIK SHARTNOMASINING MAZMUNI, TUZILISHI VA UNING ASOSIY SHARTLARI 415-419

Obidov Tolibjon Avezxanovich
JINOIY SUD ISHLARINI YURITISH SOHASIDAGI O‘ZARO HAMKORLIK MASALALARI 420-425

Tuxtashev Sherzod Azimovich
JINOYAT ISHINI TO‘XTATIB TURISHNING JABRLANUVCHI VA AYBLANUVCHI UCHUN HUQUQIY OQIBATLARI 426-430

Maxamatov Maxmud Maxamataminovich
INSON HUQUQLARINI XALQARO ORGANLARDA HIMOYA QILISH MASALALARI 431-436

Rahmatov Elyor Jumaboyevich
BOJXONA MA’MURIYATCHILIGINI ISLOH QILISHDA BOJXONA ORGANLARINING DAVLAT IQTISODIY VA HUQUQIY XAVFSIZLIGINI TA’MINLASHDA ISHTIROKI 437-441

Jumaniyozova Dilfuza Kamolovna
IJTIMOIY XAVF GURUHIGA KIRUVCHI YOSHLAR MUAMMOLARI YECHIMI: XORIJ TAJRIBASI 442-447

Shermatov Nuriddin
RAQAMLI ERADA SUN’IY INTELLEKT (AI) VA ADDITIV (3D PRINTING) TEXNOLOGIYALARI INTELLEKTUAL MULK HUQUQINING OBYEKTI SIFATIDA 448-455

Juraeva Asal
EXECUTION OF INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRAL AWARDS 456-461

Собиров Саидбек Махмудович
ДОКТРИНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ И ПРИКЛАДНЫЕ ВОПРОСЫ СУДЕБНОГО ПРИМЕНЕНИЯ И ТОЛКОВАНИЯ ОТДЕЛЬНЫХ НОРМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА О НЕПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТИ 462-467

Nurbayev Muzaffar Erkinovich
DAVLAT MOLIYAVIY NAZORATI INSTITUTINING NAZARIY-HUQUQIY DOKTRINASINI TAKOMILLASHTIRISH 468-478

Qudratillayev Jaxongir Zokirjon o‘g‘li
INTERNETDAN FOYDALANISH HUQUQINING KONSTITUTSIYAVIY HUQUQIY ASOSLARI: INTERNET TUSHUNCHASI 479-485

Xabibullayev Azizillo Lutfullo o‘g‘li
SUN’IY INTELLEKT VA INTELLEKTUAL MULK HUQUQI O‘RTASIDAGI MUNOSABATLAR VA HUQUQIY MUAMMOLAR 486-491

To‘xtayev O‘ktamjon Zarifjon o‘g‘li
MURAKKAB ASHYOLARNING O‘ZIGA XOS BELGILARI, ULARNING HUQUQIY VA FALSAFIY MOHIYATI 492-500

Yusupov O‘ktamboy
KORRUPSIYAVIY BITIM HAQIQIY EMASLIGINING FUQAROLIK-HUQUQIY OQIBATLARI 501-509

Murodxonov Muhammadnur
XALQARO HUQUQNING TADRIJIY RIVOJLANISHIDA FUNDAMENTAL ASARLARNING O‘RNI 510-518

Ёкубов Шухратжон, Эргашева Муниса
МОДЕРНИЗАЦИЯ СИСТЕМЫ МЕДИЦИНСКОГО ПРАВА В УЗБЕКИСТАНЕ: БАЛАНС МЕЖДУ МЕЖДУНАРОДНЫМИ СТАНДАРТАМИ И НАЦИОНАЛЬНЫМИ ОСОБЕННОСТЯМИ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ 519-523

Qudratillayev Xazratali Zokirjon o‘g‘li
JINOIY FAOLIYATDAN OLINGAN DAROMADLARNI LEGALLASHTIRISHNI TERGOV QILISH SOHASIDA XORIJIY DAVLATLAR VAKOLATLI ORGANLARI BILAN HAMKORLIK MASALALARI 524-530

Umarov Abbosjon Asliddin o‘g‘li
SUG‘URTA INSTITUTINING NAZARIY-HUQUQIY TAVSIFI 531-536

Хайдарова Хилола Анваровна
ПРАВО НА ИНКЛЮЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ КАК СУБЪЕКТИВНОЕ ПРАВО ЛИЦ С ИНВАЛИДНОСТЬЮ 537-542

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Ibraximov Sanjar Urunbayevich
AKMEOLOGIK YONDASHUV ASOSIDA SPORTCHILARNING INDIVIDUAL XUSUSIYATLARI BILAN ZIDDIYATLI VAZIYATLARDAGI XULQ-ATVOR STRATEGIYALARI O‘RTASIDAGI O‘ZARO BOG‘LIQLIGI 543-547

Karimov Akramjon Zaynobidinovich
RAQAMLI TRANSFORMATSIYALAR SHAROITIDA YOSHLARNING AXBOROT XAVFSIZLIGI MADANIYATI VA MEDIAIMMUNITETINI TA’LIM JARAYONLARI ORQALI SHAKLLANTIRISH MASALALARI 548-554

Abdullayev Yashnarjon Mahkamovich
7-9 YOSHLI O‘QUVCHILARNING HARAKAT SIFATLARINI HARAKATLI O‘YINLAR VOSITALARI ORQALI RIVOJLANTIRISH 555-561

Karimov Qayum Mamashayevich
KOMPYUTERLI MATEMATIKA TIZIMLARINI O‘QITISHDA TARMOQ TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH 562-569

Xojimirzayeva Shaxnoza Shokir qizi
MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH JARAYONI 570-576

Qodirov Azamat Muxriddinovich
IXTISOSLASHTIRILGAN MAKTABLAR YUQORI SINF O'QUVCHILARINING INGLIZ TILI KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA MATN O'QISH MALAKASI VA KOMMUNIKATIV YO'NALGAN O'QISH MASHQLARINING AHAMIYATI XUSUSIDA 577-582

Тлеумуратова Абадан Бекбановна
ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К РАЗВИТИЮ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ 583-585

Turdimuratov Dilmurad Yuldashevich
TALABALAR TA'LIMINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR 586-592

Mamaziyayev Oblaberdi
OLIY TA'LIMNING NEMIS TILI DARSLARIDA GRAMMATIK TARJIMA METODIDAN FOYDALANISH AFZALLIKLARI 593-598

Isoqov Murod Madaminjonovich
YOSHLAR JAMOAT TASHKILOTLARIDA IJTIMOIY KAPITALNI SHAKLLANTIRISHNING ILG'OR XORIJIY MODELLARI 599-605

Nasriddinova Hulkar Komiljonovna
BOSHLANG'ICH SINFLARDA MATEMATIKANI O'QITISHNING HOZIRGI HOLATI 606-610

Allayeva Hafiza Rustam qizi
BOSHLANG'ICH SINFDA O'QITISHNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH USULLARI 611-614

Raxmonberdiyeva Oygul Rayimjonovna
AKADEMIK QALAMTASVIR MASHG'ULOTLARIDA TALABALARGA INSON PORTRETINI ISHLASH METODIKASI 615-621

Xo'jaqulov Ro'zibek Ilhomjon o'g'li
BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARIDA KASBIY KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHDA RANGTASVIR FANINING AHAMIYATI 622-625

Elova Sitora Axmatkulovna
QISQA MASOFALARGA YUGURUVCHILARNI TEXNIK TAYYORGARLIGINI SHAKLLANISH DARAJASI 626-629

SCIENCE PROBLEMS.UZ

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari
Actual Problems of Humanities and Social Sciences
Volume 5 | Issue 2 | 2025
ISSN Online: 2181-1342

Received: 25 January 2025
Accepted: 1 February 2025
Published: 10 Feburary 2025

Article / Original Paper

THE DIALECTIC OF DESTRUCTIVE AND CONSTRUCTIVE RELATIONS IN THE ECOLOGICAL LANDSCAPE OF TODAY

Ismoilov Makhammadixon
Professor of Namangan engineering construction institute,
Doctor of philosophy

Abstract. In this scientific article, the environmental problem, which is one of the global problems, the reasons for its escalation and the urgent issues of its solution, the philosophical interpretation of destructive and constructive relations, the dialectical relations between destructive and constructive activities in this process, ecological culture, value, worldview, Special attention is paid to the status of thinking. In this process, attention is focused on the ecological paradigm and the new direction related to its realization - constructive ecology.

Keywords: destructiveness, constructiveness, ecological awareness, culture, worldview, value, ecological paradigm, constructive ecology, ecologically informed society, synergetic.

HOZIRGI ZAMON EKOLOGIK MANZARASIDA DESTRUKTIV VA KONSTRUKTIV MUNOSABATLAR DIALEKTIKASI

Ismoilov Maxammadixon,
Namangan muhandislik-qurilish instituti professori,
Falsafa fanlari doktori

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada global muammolardan biri boʻlgan ekologik muammo, uning keskinlashib borishi sabablari, hamda hal etishning dolzarb masalalariga, destruktiv va konstruktiv munosabatlarning falsafiy talqini, destruktiv va konstruktiv faoliyatlar orasidagi dialektik munosabatlar bu jarayondagi ekologik madaniyat, qadriyat, dunyoqarash, tafakkur maqomiga alohida e'tibor qaratilgan. Bu jarayondagi ekologik paradigmaning, hamda uni roʻyobga chiqarish bilan bogʻliq yangi yoʻnalish – konstruktiv ekologiyaga diqqat markaz jalb qilingan.

Kalit soʻzlar: destruktivlik, konstruktivlik, ekologik ong, madaniyat, dunyoqarash, qadriyat, ekologik paradigma, konstruktiv ekologiya, ekologik axborotlashgan jamiyat, sinergetika.

DOI: https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I2Y2025N34

Kirish. XXI asrga kelib insoniyat planetar miqyosda tobora keskinlashib borayotgan ekologik ziddiyatlarni bartaraf etish uchun butun kuch va imkoniyatlarini ishga solayotganligiga qaramasdan, muammoni toʻla ma'noda hal etish murakkabligicha qolmoqda.

Muhtaram Prezidentimiz Sh.M. Mirziyoyev tomonidan asoslab berilgan quyidagi fikrlar muammoning dolzarbligidan darak beradi. "Atrof-muhit muvozanatining buzilishi, tabiiy resurslardan nomutanosib foydalanish, chiqindilarga beparvo munosabatda boʻlish, tabiatni ifloslantirish – ekotizimga, aholi salomatligi va farovonligiga, barqarorlik va davlatlar xavfsizligiga ta'sir qilib, salbiy oqibatlarga olib kelmoqda" [1. 308].

Bizning fikrimizcha buning asosiy sabablari quyidagilarda oʻz ifodasini topadi: Birinchidan ilmiy texnika taraqqiyotining jadal rivoji tufayli yuqori suratlar bilan sun'iy mahsulotlar ishlab chiqarilib, ularning chiqindilari tabiatga zarar keltirishni davom ettirmoqda.

Dunyo miqyosida, jumladan oʻzimizda ham maishiy chiqindilarni qayta ishlovchi korxonalar soni me’yor darajasida emas.[2, 95 b.]

Ikkinchidan odamlarimizning ekologik ongi mavjud ekologik borliqdan ortda qolmoqda.

Uchinchidan insoniyatning iste’mol madaniyatining yuqoriligi, tabiatdan olish ustunligi, uni tiklash haqida oʻylashning sustligi, orasida muammolar mavjud.

Toʻrtinchidan ekologik madaniyatning yuqori emasligini qayd etish lozim.

Beshinchidan inson va tabiat orasidagi faoliyatlarda, subyektivlikning obyektivlikdan, sun’iylikning esa, tabiiylikdan ustunlik holatlarining saqlanib qolayotganligi.

Oltinchidan esa yuqoridagi omillar asosida biosferaning sinergetik ma’nodagi oʻz-oʻzini boshqarish, faoliyatlari pasayib borayotganligi bilan izohlanadi.

Qolaversa global darajada fikrlab lokal miqyosda faoliyatning tashkil etish bilan bogʻliq pragmatik jarayonlar me’yor darajada emasligi, ekologik muammolar yechimi yoʻlida yanada dadilroq, nazariy va amaliy dasturlar qabul qilishni taqozo etmoqda.

Fikr yuritilayotgan muammoni hal qilishni qiyinlashtirayotgan masalalardan yana biri bu inson faoliyatidagi yaxlitlik paradigmasi asosida fikrlash madaniyatining me’yor darajada emasligi ham oʻz ta’sirini oʻtkazmoqda.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Fikr yuritilayotgan muammo boʻyicha gʻarb olimlaridan Medouz, Pestel, Braun, Italyan tadbirkori Pechchei, rus olimlaridan D.M. Gvishiani, V.V. Zagladin, N.N. Moiseev, E.V. Girusov, A.A. Gorelov, I.T. Frolov, Yu.V. Oleynekov, G.S. Xozin, V.A. Los, N.M. Mamedov, I.B. Novik, A.S. Mamzin, oʻzbek olimlaridan O.F. Fayzullayev, E.S. Hoshimova, S.Mamashokirov, mazkur maqola muallifi, A.K. Berdimuratova, Z.Davronov, H.Salomova, S.S. Sanginov, N.H. Hakimov, Oʻ.Gʻ. Tilovovlarning ilmiy ishlari mavjud boʻlib, ular tadqiqotning turli qirralariga atroflicha e’tibor qaratganlar.

Bizning ilmiy izlanishimizda hozirgi zamon ekologik manzarasida destruktivlik va konstruktivlik munosabatlari dialektikasida yuqoridagi olimlar ilmiy izlanishlaridan farqli oʻlaroq asosiy maqsad qilib muammoni hal etilishi bilan bogʻliq oʻziga xos ekologik paradigma, hamda uni shakllantirish jarayonidagi konstruktiv ekologiya maqomiga alohida e’tibor qaratilgan. Maqolaning asosini falsafiy metodologiya, hamda yangicha dialektik tafakkur tashkil etadi.

Muhokama. Yuqoridagi olimlar izlanishlari, hamda oʻzimizning uzoq yillik tadqiqotlarimizga tayanib, turli bahs va munozaralar asosida hozirgi zamon ekologik manzarasida destruktivlik va konstruktivlik dialektikasi bilan bogʻliq maqolada birinchi navbatda destruktiv va konstruktiv kabi tushunchalarga diqqat e’tiborimizni qaratmoqchimiz. Biz bu masalalar haqida oʻz izlanishlarimizda oldingi davrlarda ham ma’lum ma’noda e’tibor qaratganmiz [3. 8-12, 4.130-134].

Destruktiv munosabatlar inson va tabiat munosabatlarida biosferadagi faoliyatlarni degradatsiyasiga olib keluvchi holatlarni oʻzida ifodalashi bilan izohlanadi.

Konstruktiv munosabatlarda esa, yuqoridagi faoliyatlarni muvofiqlashtiruvchi inson va tabiat orasidagi oqilona faoliyatlar nazarda tutiladi.

Hozirgi zamon ekologik inqirozining asosiy sabablaridan biri destruktiv faoliyatlarning-konstruktivlikdan ustunligi bilan izohlanadi. Destruktivlikda inson faoliyatidagi tabiat bilan bogʻliq munosabatlardagi tartibsizlik (xaos), sinergetik ma’nodagi chiziqsizlik, konstruktivlikda esa, chiziqlilik asosiy oʻrin egallaydi.

Shuni ta'kidlash lozimki, destruktiv va konstruktiv faoliyatlar orasidagi dialektik munosabatlar hozirgi zamon fanlari tomonidan hozirga qadar toʻla oʻrganilmagan.

Akademik, tabiatshunoslik ilmining mumtoz namoyandasi V.I. Vernadskiy 1945-yillarda noosfera konsepsiyasini ilgari surgan boʻlsada, hozirga qadar uni toʻla ma'noda shakllantirish murakkabligicha qolmoqda. Holbuki hozirgi zamon fanlari tomonidan falsafiy metodologiyaga tayanib, oʻziga xos yangicha dialektik va ekologik tafakkur asosida destruktivlikning konstruktivlikka aylantirish bilan muammolar oʻz vaqtida hal etilsa, noosferani qaror toptirish bilan bogʻliq muhim qadamlar tashlangan boʻlar edi.[3, 68 b.]

Shuni ta'kidlash lozimki, inson-tabiat-jamiyat-texnika va texnologiya jarayonlarini muvofiqlashtirishda oʻta muhim ahamiyat kasb etuvchi ekologik madaniyat nazariyasi hozirga qadar toʻla asoslab berilmagan. Chunki ekologik madaniyatni oila boʻsagʻasidanoq shakllantirib unga e'tiborni kuchaytirish destruktivlikdan konstruktivlikka oʻtishda muhim ahamiyat kasb etadi. Buning asosiy sababi ekologik madaniyat inson-tabiat-jamiyat-texnika munosabatlarini muvofiqlashtirib, oʻziga xos tarzda subardinatsiyani vujudga keltiradi, hamda inson faoliyati bilan bogʻliq integrativ, regulyativ jarayonlarni tartibga soladi. Ana shu asosda ekologik ta'lim va tarbiyada ekologik madaniyatning turli qirralarini kashf etishga ustuvor masala deb qarash maqsadga muvofiqdir. Bundan tashqari hozirgi zamon nanotexnologik jarayonlaridagi ilmiy izlanishlar, fundamental va amaliy fanlar orasidagi dialektik munosabatlarni chuqurlashtirish fanlararo transformatsiyani jadallashtiradi. Bu esa gnoseologik nuqtai nazardan ekologik ong yoki tafakkurni ekologik borliqdan oʻzib ketishini ta'minlashga xizmat qiladi.[4, 131 b.]

Natijalar. Xulosa sifatida shuni ta'kidlash lozimki destruktivlikdan dialektik tarzda konstruktivlikka oʻtishni ta'minlashda gnoseologik nuqtai nazardan hozirgi zamon ekologik bilimlar orasidagi integrativ jarayonlarining chuqurlashuvi tufayli oʻziga xos metodologik sintez amalga oshib sifat jihatdan yangicha boʻlgan ekologik paradigmani shakllantirishga obyektiv tarzda ehtiyoj ortmoqda.

Tomas Kun ta'limotiga tayanib, shuni e'tirof etish lozimki, paradigma (namuna), ya'ni ekologik paradigmada kreativ holatlarni oʻzida ifodalagan mutlaqo yangi sifatga ega boʻlgan ilmiy bilimlar oʻz aksini topadi. Ana shu tarzda ekologik bilimlarning empirik va nazariy darajalari orasida, hamda fundamental va amaliy tadqiqotlarning yanada jadallashuvi tufayli barqarorlashgan ekologik-axborotlashgan jamiyat vujudga kela boshlaydi. Bunda destruktivlikdan konstruktivlikka oʻtishda muhim ahamiyat kasb etuvchi ekologik prognozlash, loyihalashtirish, rejalashtirish va boshqarishga oʻziga xos impuls beriladi.

Bizning fikrimizcha destruktivlikdan konstruktivlikka oʻtish dialektikasida shakllanishi mumkin boʻlgan ekologik paradigma quyidagi sifat parametrlariga ega boʻlmogʻi lozim:

Birinchidan turli bilimlar orasidagi oʻziga xos ekologik sintezni amalga oshirish bilan bogʻliq oʻziga xos optimal darajadagi gnoseologik xarakterdagi jarayonlarni muvofiqlashtirish;

Ikkinchidan dialektika tamoyillari boʻlgan birlik, oʻzaro aloqadorlik va bogʻlanish, rivojlanishning destruktivlikdan konstruktivlikka oʻtish jarayonidagi metodologik funksiyalariga jiddiy e'tibor qaratish;[5. 49 b.]

Uchinchidan esa uzluksiz ekologik ta'lim-tarbiya jarayonlarida, avvalo ekologik tarbiyaga oila boʻsagʻasidanoq diqqat markazni jalb etish;

Toʻrtinchidan ekologik estetika, ekologik axloq, ekologik huquq, ekologik falsafa bilan bogʻliq ilmiy ommabop va oʻquv-uslubiy qoʻllanmalarni zamonaviylik talablari asosida yaratishni jadallashtirish lozim;

Beshinchidan ekologik paradigma markaziga konstruktiv ekologiya tamoyillari bilan bogʻliq bilimlar tizimini qoʻyish maqsadga muvofiqdir. Chunki konstruktiv ekologiyada pragmatik hamda noan’anaviylikka tayanuvchi yondashuvlar ustuvor ahamiyat kasb etadi.

Ayni paytda konstruktiv ekologiya – ekologiyaning qator sohalaridan manba olib, undagi turli jihatlar orasidagi transformatsiya jarayonlari yangi bosqichga koʻtarilishini kuzatish mumkin boʻladi.

Destruktivlik va konstruktivlik orasidagi dialektik munosabatlarni har tomonlama chuqurlashtirib borishda obyektiv mazmunga ega boʻlgan ekologik axborotlar tizimiga ega boʻlish, uni toʻplash, hamda qayta ishlab intellektual mulkka aylantirish ham katta ahamiyat kasb etadi. Chunki ekologik axborotlashgan sivilizatsiyadagi gnoseologik xarakterga ega boʻlgan obyektivlik asosidagi ekologik borliq holatlari bilan bevosita bogʻliq boʻlgan ontologik jarayonlarni subyektiv holatda insonlar ongida aks etishi koʻzga tashlanadi. Ana shu tarzda ekologik axborotning hajmi va mazmuni, uning ishonchliligi destrukturaviy va konstruktiv munosabatlarni muvofiqlashtirishda muhim omil boʻlib hisoblanadi. Shuni ta’kidlash lozimki, fikr yuritilayotgan muammoni pozitiv (ijobiy) ma’noda hal etishda ekologik axborotlar banki, fanlararo integratsiyada yuqori darajadagi ilmiy sintezning roli beqiyos boʻlishi bilan xarakterlanadi. Ayni paytning oʻzida gnoseologik nuqtai nazardan ekologik bilish jarayonida uning empirik va nazariy darajalari bir-birlarini dialektik ma’noda shartlaydilar.

Yuqoridagilardan tashqari destruktivlikdan konstruktivlikka dialektik ma’noda oʻtishda hozirgi zamon sinergetikasi tamoyillaridan foydalanish metodologik mohiyatga ega boʻladi. Chunki hozirgi zamon sinergetikasi fanlar orasidagi chegaralarning yuvilib, yagona yaxlitlik paradigmasiga tayanuvchi oʻz-oʻzini tashkillashtiruvchi funksiyalarni tadqiq etib, ustuvor yoʻnalish sifatida maydonga chiqmoqda.

Bundan tashqari hozirgi zamon sinergetikasi kuchli darajadagi metodologik tamoyillarni oʻzida mujassamlashtirgani uchun muammo yechimiga taalluqli boʻlgan noan’anaviy yondashuvlar zarurligiga e’tiborni jalb etadi.

Shu ma’noda sinergetik nuqtai nazardan qoʻyilgan muammomizni hal etishda beqarorlik zamirida yashirinib yotgan tasodifiy holatlar mohiyatini aniqlash orqali barqarorlikka qolaversa destruktivlikdan konstruktivlikka dialektik ma’nodagi oʻtish yoʻllari metodologik nuqtai nazardan asoslab beriladi.

Xulosa. Yuqoridagilarga tayanib fikrimizni muxtasar qilib quyidagi yakuniy xulosalarga kelish mumkin.

1.Muammo yechimi yoʻlida oʻta muhim nazariy ahamiyat kasb etuvchi yangicha sifat parametrlarini aks ettiruvchi ekologik paradigma bilan bogʻliq bilimlar tizimini yaratish;

2.Ekologik paradigma evolyutsiyasida turli fanlar metodlarining yuqori darajadagi tutashuvi, hamda fanlararo metodologik sintez orqali shakllana borishiga jiddiy e’tibor qaratish;

3.Ekologik paradigmaning muammo yechimi bilan bogʻliq turli funksiyalariga (jumladan prognostik), hamda xilma-xil fanlar metodlarining transformatsiyasiga ustuvor masala sifatida qarash;

4.Muammolar yechimi yoʻlida muhim ahamiyat kasb etuvchi yangicha fan konstruktiv ekologiya tamoyillaridan keng koʻlamda foydalanish maqsadga muvofiqdir. Chunki konstruktiv ekologiya, ijtimoiy ekologiya kabi hozirgi zamon mantiqshunosligi tamoyillariga tayanib, inson-tabiat-jamiyat-texnika va texnologiya orasidagi munosabatlarni muvofiqlashtirib, destruktivlik

va konstruktivlik orasidagi munosabatlarni yanada jadallashtirib, unga oʻziga xos dinamizm baxshida etadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Ш. М. Мирзиёев Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегияси. Тўлдирилган иккинчи нашри. – Тошкент, “Oʻzbekiston” нашриёти, 2022 йил. - 308 бет.
2. М.И. Исмоилов Методологические основания современной экология. –Тошкент, Фан. 1996. 127 стр.
3. М.И. Исмоилов Экологик парадигма эволюцияси: муаммо ва ечимлар // Ўзбекистонда ижтимоий фанлар. № 2-сон, 2017 йил. 8-12 бетлар.
4. М.И. Исмоилов Экологик парадигма эволюцияси: энг янги ёндашувлар // Ижтимоий фикр. Инсон ҳуқуқлари. №1-сон, 2018 йил. 130-134 бетлар.
5. Исмаилов, М. И., Хакимов, А. А., & Абдуллажанова, Н. Т. (2016). Инсон ва жамият хавфсизлиги–ижтимоий-гуманитар фанларнинг муаммоси сифатида. *Актуальные проблемы современной науки*, 48-50.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 2 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).